Szkoła Letnia PKN ICOMOS w Toruniu (12-14 lipca 2017 r.) - sprawozdanie

Dzisiejsze miasto Toruń ukształtowała historia. Często bogata i inspirująca, czasami burzliwa i dramatyczna. Osiem wieków pełnych wzlotów i upadków, zdeterminowanych rozkwitem Hanzy, panowaniem Zakonu Krzyżackiego i polskich królów, konfliktami zbrojnymi, politycznymi, religijnymi. Nadwiślańskie miasto portowe, miasto podwójne (Stare i Nowe Miasto), miejsce urodzenia Mikołaja Kopernika nierozerwalnie związane z gotyckim zamkiem, było świadkiem wielu wydarzeń, uczestniczyło w życiu mieszkańców, niejedno widziało. Jego historia i piękno kryją się w unikatowym układzie przestrzennym, dostojnej architekturze, w każdym najmniejszym nawet detalu. Szczególnie wyraźne jest to w średniowiecznej zabudowie staromiejskiej, dzięki której Toruń uznawany jest dziś za najbardziej „gotyckie" z dużych miast Polski. Ceglane świątynie, mieszczańskie kamienice (największy i najlepiej zachowany zespół gotyckiej architektury mieszkalnej w Europie północnej), ruiny krzyżackiego zamku, bramy miejskie, czy Ratusz Staromiejski codziennie oferują mieszkańcom i tysiącom turystów przysłowiowy „gotyk na dotyk". Nie dziwi więc, że w 1997 roku toruński średniowieczny zespół miejski został uznany przez UNESCO za światowe dziedzictwo kultury. Zabytkowe serce Torunia - jedno z najpiękniejszych i najcenniejszych architektonicznie miejsc w Europie - spełniło aż dwa (II i IV), spośród pięciu podstawowych kryteriów warunkujących wpis na Listę Światowego Dziedzictwa.

Właśnie pod hasłem „Ochrona i konserwacja zabudowy staromiejskiej na przykładzie Torunia w XX lecie wpisu Toruńskiej Starówki na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO" odbyła się tegoroczna, czwarta edycja Szkoły Letniej PKN ICOMOS (12-14 lipca 2017 r.). Część teoretyczna wprowadziła uczestników w problematykę związaną z opieką i ochroną dóbr kultury, miejscami pamięci, planami zarządzania zabytkiem, rolą i funkcjonowaniem list światowego dziedzictwa UNESCO (B. Szmygin, Z. Fiderewicz, W. Pytel, W. Kowalski, A. Siwek). Szczególnie wyjątkowe okazało się spotkanie z prof. Janem Tajchmanem i prof. Marianem Arszyńskim – osobami odpowiedzialnymi za naukowe opracowanie z 1996 r., na podstawie którego komitet przyznał Toruniowi certyfikat wpisu na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Prelekcje obfitowały również w zagadnienia związane bezpośrednio z goszczącym miastem – jego urbanistyką, problematyką ochrony konserwatorskiej, technologią konserwacji średniowiecznego budownictwa i detalem architektonicznym (M. Targowski, A. Stasiak, M. Romaniszyn, J. Łukaszewicz, E. Pilecka, M. Prarat).

Stanowiło to rzeczowe i profesjonalne wprowadzenie do zajęć terenowych, które organizatorzy przygotowali z niemałą precyzją oraz zaangażowaniem. W ciągu zaledwie jednego dnia uczestnicy Szkoły Letniej mieli okazję poznać najważniejsze, najbardziej reprezentatywne obiekty toruńskiej zabudowy; Ratusz Staromiejski (łączący w sobie nigdzie indziej nie spotykane funkcje sądowe, administracyjne i handlowe, obecnie siedziba Muzeum Okręgowego w Toruniu), bazylikę katedralną św. Jana Chrzciciela i św. Jana Ewangelisty, kościół św. Jakuba oraz szereg mieszczańskich kamienic, których wnętrza nie każdemu jest dane oglądać. Te ostatnie, z zapleczem ogromnej wiedzy, odsłonił przed uczestnikami Szkoły Letniej - Zbigniew Nawrocki, były Miejski Konserwator Zabytków Miasta Torunia.

I chociaż to przede wszystkim średniowieczna zabudowa pozwoliła Toruniowi znaleźć się w prestiżowym gronie miejsc światowego dziedzictwa UNESCO, uczestnicy Szkoły Letniej mieli okazję poznać gród Kopernika również z innej, dużo nowocześniejszej strony. Autobus przewiózł ich na most im. W. Zawackiej, pod Centrum Kulturalno-Kongresowe Jordanki oraz Centrum Sztuki Współczesnej „Znaki Czasu" (pierwszy, całkowicie od podstaw wybudowany w Polsce po 1939 r. obiekt, poświęcony sztuce współczesnej) - budynki korespondujące w skali i charakterze z historycznymi obiektami Torunia, nie wywołujące szkody dla wizualnej zabudowy Starówki, a jednocześnie nie rezygnujące z najnowocześniejszych rozwiązań architektonicznych.

W Toruniu historia nieustannie splata się ze współczesnością. Ten dynamizm, energia i wzajemne oddziaływania stanowią niewątpliwie nie lada wyzwanie dla architektów i konserwatorów zajmujących się ochroną dziedzictwa kulturowego. Tegoroczna Szkoła Letnia PKN ICOMOS pozwoliła przybliżyć uczestnikom trudną sztukę godzenia tych przeciwności, a specjalistom podzielić się doświadczeniami, wiedzą oraz informacjami na temat bieżących działań i rozwiązań konserwatorskich podejmowanych w stosunku do średniowiecznego zespołu miejskiego, który przetrwał dziejowe burze i szczęśliwie stanął u progu XXI w.

Przekazane uczestnikom Szkoły Letniej wartości są uniwersalne. Nie ma znaczenia czy młodzi specjaliści będą w przyszłości pracować z zabytkami sztuki gotyckiej, barokowej, czy modernistycznej. Wszystkie świadczą o naszej historii i jej zdarzeniach, są spuścizną przodków i zobowiązaniem wobec przyszłych pokoleń. Wszystkie należy otoczyć opieką i ochroną - rozsądną, uważną, dostosowaną do czasów, w których przyszło nam jej się podjąć.

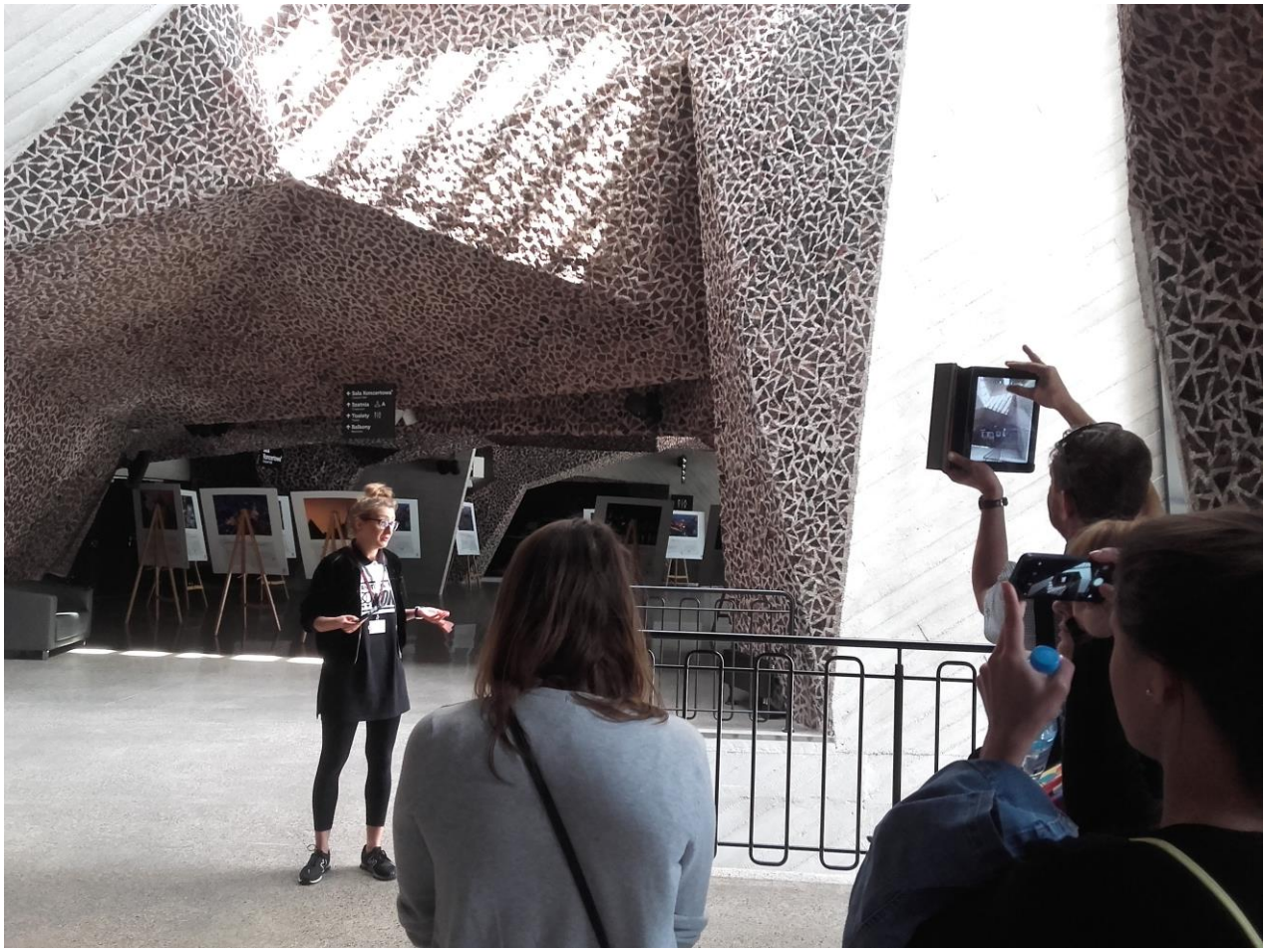

Oprac. Celina Łozowska,

Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków w Gdyni